

Egyetemi doktori (PhD) értekezés tézisei

**Az ördöggel kötött szövetség mitológé mája
a XIX. századi prózairodalomban
(különös tekintettel Conrad Ferdinand Meyer
Az *asszonybíró* című elbeszélésére)**

Kis Gábor

Témavezető: Dr. Goretity József

DEBRECENI EGYETEM
Irodalomtudományok Doktori Iskola

Debrecen, 2013.

A doktori értekezés célkitűzései, a téma körülhatárolása

Értekezésemben a komparatistikai szempontú *mítoszkritika* módszertanával kívánok vizsgálni irodalmi műveket. Az első rész egyfelől a mítosz és az irodalom fogalmainak legfontosabb kapcsolódási pontjait keresi, másfelől XIX. századi világirodalmi példákon mutatja be a kapcsolódási pontok néhány aspektusát. Az elemzett szövegek: Balzac *A számbőr* című regénye, valamint a Vautrin-trilógiaként is ismert három regény: a *Goriot apó*, az *Elveszett illúziók* és a *Kurtizánok tündöklése és nyomorúsága*; Adelbert von Chamisso *Peter Schlemihl különös története* című regénye; valamint Gogol *Holt lelkek* című poémája. A választott szövegek közötti párhuzamokat a különböző irányú és szempontrendszerű elemzések is képesek felszínre hozni, ám a választásom azért esett ezekre a művekre, mert mindegyikben kiemelt szerepben áll a pénz szimbóluma. A pénz minden esetben démonikus, a kísértéshez használt eszköz, vagy akár magának az ördögnek a leképeződése. Az értekezés címében az ördöggel kötött szövetség mitológemájaként megfogalmazott komplex problémakört mindegyik mű tartalmazza és értelmezi.

Az értekezés második része egyetlen elbeszélés, Conrad Ferdinand Meyer *Az asszonybíró* című elbeszélésének elemzése. Tekintettel arra, hogy Meyer szövegei történelmi témájú elbeszélések, az elemzés előtti alfejezetek egyike Meyer (és az elbeszélései) történelemmel való kapcsolatát mutatják be. Az ezt követő alfejezet a korban megjelenő, Meyerre is hatással levő világnézeti (és művészeti) irányzatokat ismerteti, különös tekintettel Burckhardt és Nietzsche gondolataira. Az elemzés az első részben megismert módszertani alapokat kibővítve és folytatva vizsgálja az ördögi kísértésnek ellent nem álló asszonybíró történetét. A pénz démonikusságát, ördöggel való kapcsolatát *Az asszonybíró* nem tematizálja. Helyette a kísértésbe esés okaként több motívum is felmerül, ám egyik sem egyértelmű. Az elbeszélői módszernek köszönhetően ekként jelenik meg a hatalomvágy, a gyermekét féltő anyai szerep, a szerelem vagy a pillanat hozta szenvedély. Az elemzés célja az elbeszélés mítoszkritikai aspektusait azok inter- és intratextuális horizontjaiban is feltárni és bemutatni.

Az értekezés elemzéseken túlmutató célja számba venni és rendszerbe foglalni a mítoszkritika módszertanának legfontosabb elméleti alapjait, azokat a gyakorlatban bemutatni – elemzések formájában. Az értekezés kiterjed a módszertan elméleti hátterének – a mítosz, valamint a mítosz és az irodalom kapcsolatának – vizsgálatára is. A mítosz, illetve a mitológikus gondolkodásmód megismerése a mítoszkritika elemzési szempontjait, szövegeket megközelítő módjait, logikáját és rendszerét is közelebb hozza. A mítosz szinkretikus, egységesítő, mindent egybeötvözni próbáló jellegét az irodalmi szövegben a szimbólumok, illetve a szöveg szimbolizmusa teremti meg, míg a hierarchiát, az egymással szembenálló egységek (dolgok, események, tulajdonságok stb.) különböző viszonyrendszerait a bináris oppozíciók képviselik. A

szimbólumok és a bináris oppozíciók vizsgálatával a szöveg olyan elemei is az elemzés tárgyai lesznek, mint a mágia és a csoda, a narráció és a narrátor egymáshoz való viszonya, az ismétlődő mikroszüzsék és azok szüzsében megmutatkozó helye, az inter- és az intratextualitás jelentés- és értelemképző szerepe, a hasonmások és egyéb megkettőzések, és azok esetleges rendszerének szerepe, a különböző módokon megmutatkozó tér és idő jelentései, a szöveg bestiáriumának és herbáriumának értelmező szerepe, vagy a szöveg szubverzív (sok esetben a karneváli világszemléletből kinövő), felforgató tulajdonságainak a jelentésképző szerepe. Az értekezés a felsorolt elemzési szempontokat mind az elmélet, mind a gyakorlat szintjén igyekszik érvényesíteni.

Az ördöggel kötött szövetség témájának vizsgálatára ideálisnak vélem a mítoszkritikai módszertant. Az ördöggel kötött szerződés az egyéni vágyak megvalósítására tesz ígéretet, még abban az esetben is, ha az az emberi és/vagy természeti törvényekkel szembemegy, vagy ha emberéleten kell átgázolnia a teljesítéséhez. Ebből a szempontból tehát olyan mitológemáról van szó, amely már a témája által is vissza- vagy elvezet egy kaotikus világba, azaz immanensen foglalja magában és alapfunkcióként fordítja ki a mitikus tudat számára a világalapítás eseményét: a kozmosz teremtését a káoszról, a szakrális teremtését a profánból.

Az alkalmazott módszerek vázolója

A mítoszkritika módszertanának ismertetésekor nem az irodalomtudomány történeti távlatába helyezése volt a célom, hanem sokkal inkább az elméleti alapok megvizsgálása, a módszertani szempontok körüljárása. Amikor a mítoszkritika az irodalmi szöveget mint a mítosz folytonosságát biztosító diskurzust olvassa, arra a kérdésre keresi a választ, hogy melyek azok a területek, ahol a mítosz öröksége az irodalmi fikcióban megjelenik és ez hogyan valósul meg. A mítoszok tanulmányozásakor a mítoszok nézőpontjába érdemes behelyezkedni, át kell venni a mitológiai gondolkodásmódot, vallja Kerényi és Loszev. Ez azért is valósítható meg, mert az irodalmi szövegek „áttevéődött” mítoszokként állnak előttünk – állítja Frye. Folytonosságuk abban a történetiségben érhető tetten, amely szerint az irodalom a mítoszból indul, s annak mind jobban leértékelődő „fikciós módjain” át haladva az ironikus módnál megfordul, hogy visszatérjen a mítoszhoz. A kritikus az értelmezés azon területén mozog, mely a mítoszt irodalmi kategóriaként kezeli, alapvetően a kritika nézőpontjából, de a mitológiai aspektusokat figyelembe véve vizsgálja, vagyis azok tulajdonságait és jellegzetességeit a szövegen belül leplezi le. A kritika nézőpontja az a középpont, ahol úgy tekinthet az irodalomra, mint ami *már* és *még* nem mítosz. A szöveg így válik megkonstruált, művi – de nyitott és befejezhetetlen – alkotássá, és eleven, organikus – de zárt és teljes – személyiséggé.

A mitologikus gondolkodás szerint az ember és a természet egységet alkot, az archaikus társadalomban élő ember még nem határolta el magát sem a természeti, sem a társadalmi környezetétől, étellel és saját tulajdonságaival ruházta fel a környező világ objektumait. A természeti környezet antropomorfizálásának következménye az általános megszemélyesítés a mítoszban, valamint a természeti és társadalmi objektumok és jelenségek összehasonlítása, amely egyfelől a mitológia szimbolizmusához vezetett. A mitologikus gondolkodásra jellemző a forma és a tartalom, a szubjektum és az objektum, vagy az anyagi és a szellemi (a jelölő és a jelölt, a dolog és a szó, a lény és a neve) azonosítása; nem tesz különbséget a rész és az egész, az egyes és a sokaság, a statikus és a dinamikus között, de még a természetes és természetfölötti között sem. Az elemzett művekben megjelenő mágikus tárgyakat szimbólumokként vizsgálva kijelenthetjük, hogy saját személyiséggel rendelkeznek, amelyet kinyilatkoztatnak. A kinyilatkoztatáskor azonban önmaguk maradnak, nem cselekszenek másképp, mint az tárgyi valójuktól elvárható volna, azonban mégis mágikus esemény történik. A mágia definícióját Frazer *Az Aranyág* című munkájában találhatjuk, mely szerint két egymástól teljesen függetlennek tűnő dolog között is van valami kapcsolat, „titkos szimpátia”, amely által képesek egymásra hatni. Ha ez az egymásra hatás megtörténik, azzal oksági viszonyt hoznak létre önmaguk kinyilatkoztatása és valamilyen esemény között. Az ember számára ez általában nem más, mint a természet törvényeinek megalapítása és kinyilvánítása, amely az égi világból származó erők megnyilatkozásával, a csodával azonos.

A szimbólum az irodalmi szövegekben sem viselkedik másképp, hiszen lényegi tulajdonságai megmaradnak. Abból adódóan, hogy ugyanaz az eredeti szimbólum több mű többféle cselekményévé is kibontakozhat, a cselekmény alakulása a szimbólumban rejlő lehetőségeket mutatja meg. A szimbólum olyan sokrétegű kódoló rendszerként mutatkozik meg, amelyet Lotman „a szöveg sajátos »génjének«” nevez. *A számárbőrben*, a *Peter Schlemihlben* és *Az asszonybíróban* is központi szerepet kapnak a mágikus tárgyak. A tárgyak saját személyiségük kinyilatkoztatásakor – használatukkor – csodát tesznek. A csoda mitológiából ismert lényeges tulajdonsága megmarad, azaz a szövegek által megteremtett világban sem szegi meg a természet törvényeit. A számárbőr kívánságot teljesít, azonban tulajdonosának, Raphaelnek nincs olyan kívánsága, amely beteljesülése valószínűtlen volna. Például, amikor hatalmas jövedelmet kíván magának, kiderül, a közjegyző már két hete őt keresi, mert hatmilliót vagyont örökölt. A *Schlemihl* esetében másképp jelenik meg a valóság, méghozzá a retorika szintjén. A regény én-elbeszélője számtalanszor használ varázstárgyakat – pénzből soha ki nem fogyó erszényt vagy hétmérföldes csizmát –, ám létezésüket természetesnek, magától értetődőnek tekinti, s ezt az olvasó is elfogadja. *Az asszonybíróban* – de Meyer legtöbb elbeszélésében – két mágikus tárgy is központi szerepbe kerül, s az elbeszélésben saját mítosszal és családi rituáléval rendelkezik. Egy kürt, amelybe ha a tulajdonosa belefúj, akkor annak felesége bevallja, ha vétkezett a férje ellen; és egy kehely, melyet, ha helyesen kínál fel a

feleség, akkor a férj szeretni fogja. Így is történik, a kürt példáján szemléltetve: a kürtszót meghallva Stemma (az asszonybíró) beismeri, hogy gyilkosságot követett el. A mágia tehát működik, s teszi ezt a természet törvényeit nem megszegve. A kürt mint varázstárgy kinyilatkoztatja személyiségét (belefújnak és megszólal), és ekkor a hozzá kapcsolódó esemény is bekövetkezik: a bűnös asszony bevallja vétkét a férjének.

Az értekezés önálló alfejezetet szentel Northrop Frye irodalmi szimbolizmusa bemutatásának a *Peter Schlemihl* árnyék-szimbólumának elemzésével. Frye szimbólum alatt bármilyen irodalmi struktúra bármelyik egységét érti, amennyiben az a kritikai vizsgálat céljára különválasztható, legyen az akár betű, szó vagy kép. Frye öt fázist feltételez. A literális fázisban – az irodalmi művet autonóm verbális struktúraként értelmezve – a szimbólum nem más, mint a struktúra egysége: motívum. A deskriptív fázisban – amelyben az irodalmi mű éppen olyan verbális struktúra, mint bármilyen más, nem irodalmi szöveg – a szimbólum a retorika eszköze, amely segít kivonni a dolgokat az életjelenségek folyamából, hogy aztán a modellként létrehozott világban azt a szerepet tölthessék be, amelyet a valóságban betöltenek. A formális fázisban a műalkotás formája kerül előtérbe, s a szimbólum mint kép értelmezendő. A mitikus fázis a konvenció kérdését helyezi a megértés fókuszába. Ebben az esetben a művet mint a teljes irodalmi szövegtörzset egy egységét gondoljuk el, s a szimbólum az egységek közötti viszony megteremtését segíti. A szimbólum itt archetípus, amely az olvasó számára rendszerint intertextualitásként realizálódik. Az anagogikus fázisban a mű végtelen és határtalan, „minden irodalmiság mikrokozmosza”. A szimbólum anagogikusan monád.

A bináris oppozíciók kimutatásának jelentőségére a strukturalista nyelvészet elveire építő Lévi-Strauss hívja fel a figyelmet. A mitikus tudat a világ leírására – egyszerű és univerzális eszközként – egymással ellentétes tulajdonságokat, ismérveket párosít, páronként pozitív és negatív jelentéssel. Az oppozíciók rendszere a folytonos, egybefüggőnek tűnő világot egymástól elkülönült egységekre osztja. Az oppozíciók később értékrendbe rendeződtek, illetve más-más kódokban fogalmazódtak meg: a rítusok nyelvén, természeti, társadalmi kódokban vagy a testrészek kódjaiban. Így például a fent és a lent oppozíciója a rítusban a szakrálist és a profánt, természeti kódokban az eget és a földet, társadalmi kódokban a családban (vagy a közösségben) elfoglalt helyet jelenti, a testrészek nyelvén pedig a test felső (és elülső), illetve alsó (és hátsó) részt. Az oppozíciók alapját a kettes szám adja, amely a mítosz logikája szerint nem más, mint a teljességet jelentő egység kettészakadásának szimbóluma. A kettes szám az ördög megjelenését is mutatja, a teljes és egész isteni egység megbomlását. A felosztás és szembeállítás jelentése mellett a szembeállított tagok azonos jellegére, összefüggéseire is felhívja a figyelmet – hiszen az egység, az egész is általuk teremthető meg. A mítosz analitikus és szinkretikus tulajdonságai ezáltal maradhatnak meg.

Az elemzett művekben számos bináris oppozíciót találunk, melyek akár időben, akár térben mutatkoznak meg, általában az ördöggel és a kísértéssel összefüggésben. A *Peter Schlemihl*ben az oppozíciók például nem csak a világot megragadó ellentétek – szárazföld/tenger, sík vidék/erdő, lakott terület/lakatlan terület, test/árnyék, látható/láthatatlan –, hanem a szerkezet és a műfaj szintjén is megmutatkoznak: a regény két részből tevődik össze, és a műfaja is kettős műfajú. A *szamárbőr* szerkezete szintén két történetpilléren áll. Egyfelől a tíz évet elmesélő, s ezzel a regény tetemes részét elfoglaló visszaemlékezésből, másfelől a mindezt keretbe foglaló részekből: az ördögi kísértés és következményeinek a kilenc hónapot felölelő történetéből. A Vautrin-trilógiából elég akár Jacques Collin figuráját említeni, aki a három regényben két alakban – a nagyvilági Vautrin és a pap Carlos Herrera alakjában – is felbukkan. Mindezek mellett az egész francia társadalom is bináris oppozíciókban kerül bemutatásra: gazdag/szegény, polgár/arisztokrata, szabadelvű/királypárti. A *Holt lelkek*ben is számos példát találhatunk a társadalom oppozícióiban történő bemutatására: kövér/sovány, férfiak/nők (ez az oppozíció markánsan tematizált, markánsága vélhetően humorforrás), élők/holtak (melyek közül az utóbbiak is a társadalom szerves – mert megvásárolható – részei), mi több, elismert írók/el nem ismert írók. A poéma szerkezete is kettős, az első részben a főhős Csicsikov a földesurak között utazgat, míg a második részben a városban történetek bemutatására kerül sor.

Az *asszonybíróban* a tér többféle bináris oppozícióban is megjelenik. Egyfelől a bezárt tér/nyílt tér: vár/sík terep, szoba/várudvar; másfelől a fent/lent irányai, amelyekhez a felső és az alsó világ képe (menny/pokol) is társul: torony/tömlöc, havas/völgykatlan, égbolt/tó mélye. A társadalmi hierarchia bemutatására hasonmásfigurák rendszere is épül. A két gyilkos nő, a két meggyilkolt férj és a két megszületett leánygyermek a társadalom két szintjét képviselik. Az elbeszélés két fő szimbóluma is bináris oppozícióban áll egymással: a kürtöt a férfi (Wulf, majd Wulfrin) viseli és használja, s hangja az utolsó ítélet harsonáit idézi, s az igazságot szimbolizálja, míg a kehely őrzése a nő (Stemma, majd Palma novella) feladata, a szerelem és a szövetség szimbóluma.

Az elbeszélésben működő kauzalitás is részévé válik a világ bináris oppozíciók általi leírásának, méghozzá az ironizált narrátor révén. Bizonyos események elé – amelyek a kauzalitás viszonyaiban okozatként működnek – két ok kerül magyarázatként. Egyfelől a narrátor által megjelölt ok, amely arra hivatott rámutatni, hogy a világban rend van, s ezt a rendet ő maga garantálja. A narrátor által bejelentett világ mentes a mitológiától, az események okaként általában racionális okokat jelöl meg. Az ő pozíciója alulnézeti, így a világ számára mégis kaotikus marad, képtelen az általa bejelentett rend megteremtésére. Másfelől viszont az események okára mágikus magyarázat is születik. A mágikusság az események véletlenszerűségét átértelmezi, az időben egymás mellé kerülő eseményeket összetűzi, így az eseménytörténetet nagyban meghatározó, mágikus kauzalitást hoz létre. Ezt a mágikus, személyiséggel bíró tárgyak csodatétele, vagy a

kimondott jóslatok megvalósulása tölti meg értelemmel: a világot felülnézeti pozícióból szemléli és jelenti be. Felülnézeti pozícióból nézve a világnak minden eleme valamilyen módon egymáshoz tartozik, mindennek előre meghatározott helye van, minden tárgy vagy esemény egy mitologikus vagy szakrális tárggyal vagy eseménnyel azonosul. Az elemzések példáiból egyértelműen kiderül: a világ megismerhető a bináris oppozíciók oszcillációjában, ami azt is bizonyítja, hogy a mitikus technika alkalmasnak bizonyul „bármilyen” világ leírására. A világ ily módon történő leírása egyszerre mutat rá a szétesettséget és összetartozást egyaránt mutató részekre és egészre.

Az értekezés önálló alfejezetet szentel Bahtyin karneválemmélete bemutatásának a *Holt lelkek* elemzésével. A karnevál logikája a bináris oppozíciók rendszerének egységére épül, hiszen tárgyat mindig valami ellenében határozza meg. A karneváli világszemlélet mindent felcserélő, kifordító elve és gyakorlata számos irodalmi műben megjelenik, például Meyer összes elbeszélése is tematizálja. Gogol számára a karneváli nevetés az ördög elleni harc egyetlen hatékony eszköze. A poéma a motívumoktól a nagyobb szerkezeti egységekig mindent parodizál, mi több, önmagát is. Az által, hogy önmagát mint paródiát is parodizálja, metaparódiává válik.

Az eredmények tézisszerű felsorolása

A dolgozat XIX. századi világirodalmi példákon keresztül számba veszi a mítoszkritika főbb elméleti tételeit. Ezek gyakorlati megjelenését legteljesebben *Az asszonybíró* című elbeszélésben vizsgálja.

Meyer a történelmi elbeszélés műfajával kísérletezett, s ennek eredménye, hogy prózái egyfelől a klasszikus novellákhoz hasonlóan felépített kisregény-regény terjedelmű szövegek, másfelől a történelem színre vitelekor a hitelesség helyett a stilizált szimbolikusságot képviselik, így azokat célszerűbb volna ál-történelmi elbeszélésként meghatározni.

Meyer prózájának stilizáltsága Nietzsche történelemszemléletéhez hasonló szemléletet közvetít. A stilizált történelem- és emberábrázolás azt a benyomást kelti az olvasóban, hogy álarcok uralják a valóság felszínét, amely ezáltal álarcosbállá változik. Az érzelmek, a problémák, a személyiségjegyek plasztikus ábrázolása ugyanezt a képzetet építi tovább. A fikcióban a szobrokká merevített „élet” által a valóságot még inkább megalkotottnak látjuk, a merevség megtöri az élettel járó dinamizmust, fizikai pózokká változtatja az élet metafizikai jelenségeit, és esztétikai viszonyba kényszeríti az ember által átélt világ és az őt körülvevő világ közötti kapcsolatot.

Meyer szövegei esetében a narrátor vagy a narratori funkció az irónia tárgya lesz, a narrátor (és az iróniát nem értő olvasó) az irónia áldozatává válik. Az ilyen típusú narrátort ironizált narrátornak neveztem el.

A világ leegyszerűsítésének, illetve meg nem értésének tapasztalata és az inkompetens elbeszélési mód által az elbeszélés alulnézetivé válik. Alulnézeti pozícióból szemlélve az események menete kauzalitás szempontjából racionálisan megmagyarázható, könnyen érthető, az elbeszélő szigorúan és önkényesen, de nem értőn birtokolja a cselekményszövés minden jogát.

Az *asszonybíró* elbeszélője nemcsak nem értelmez, vagy nem tud értelmezni bizonyos eseményeket, hanem sajátos, az elbeszélés erotikus vagy misztikus hatását fokozó elemeket is beépít a történetbe. Ezt a kétféle módon megvalósított interpretálást kettős félrevezetésnek neveztem el.

Meyer elbeszéléseinek idejéből hiányzik minden olyan átmenet, amely összekötné a múltat a jelennel. A történelem egysége bizonyos szempontból mégis megmutatkozik: az elbeszélések mindig megtalálják a módot, hogy magukat összefüggésbe hozzák Svájc történelmével. Az egységes szövegekorkpuszként való olvasással körvonalazódik a „nemzeti múlt” töredezett bemutatása. A töredékek nem alkotnak koherens egészet, és a töredékek között nem fedezhetünk fel racionális kauzális kapcsolatokat. Az elbeszélések helyszínei sajátos (esetenként fiktív) mikrokozmoszok, melyekben minden a külső eseményektől elzárva működik. Hősi és dicsőséges múlt helyett olyan múlttöredékekről olvashatunk, ahol az állami hierarchia tetején állók jelentős része semmibe veszi a morált, s az elbeszélésekben az isteni gondviselés működése is rendszerint valaki halálában fedezhető fel.

Az elbeszélés időkezelésének különlegessége, hogy a narráció az azonos időben történő eseményeket is képes úgy elbeszélni, hogy azok ne tűnjenek egymást időben lefedő jeleneteknek. Az egymással egy időben történő események elbeszélése ilyenformán látszólag nem tér vissza a már egyszer elbeszélte eseményhez (hogy egy másik nézőpontból is bemutassa), így azt a látszatot kelti, hogy az elbeszélés ideje lineáris.

Meyer elbeszéléseiben bizonyos jelcsoportok az elbeszélések zárlataiból visszatekintve beteljesített és hiteles próféciaként lepleződnek le. Megnyilatkozásuk reflexív, önmagukat a szöveg szintjén valamilyen módon jóslatként jelentik be, de ezeket a jóslatokat az elbeszélte világban a megnyilatkozások kontextusai, valamint az elbeszélők – saját empirikus alapállásuk következményeképp – hihetetlennek és hiteltelennek tüntetik fel. Meyer elbeszéléseiben a „jóslat” tartalma szó szerint értendő: a jelölt valójában nincs kódolva. A kódfelismerő mechanizmusok azért nem működnek, mert nincs mit dekódolni, a jelcsoport jóslatként vagy igazságként való felismerhetetlenségét az adott történelmi helyzet (félre)értelmezése adja.

Meyer az elbeszéléseit önutalás-rendszerrel látta el, valamilyen kapcsolat (főképp tematikus és motivikus) minden elbeszélése között található. Az *asszonybíró* két legfontosabb szimbóluma (a kürt és a kehely), s azok különféle kontextusban és jelentésben való megjelenése is figyelemre méltó: szinte mindegyik elbeszélésben felbukkannak, és többletjelentésük is megmarad.

Az eseménytörténetet meghatározó két kauzális – a racionális és a mágikus – viszony és értékelő pozíció minden ellentmondásukkal együtt, egyszerre érvényesül, anélkül hogy paradox helyzetet teremtené. A (látszólagos) ellentmondást feloldja az az olvasói kettős látás, amely a két pozícióból összeálló ironikus helyzet által értelmezi az eseményeket, és az értelmezés terét kibővíti azáltal, hogy együtt érti és fogadja el mindkettőt. Ezt az ironikus pozíciót felfoghatjuk a szöveg által generált dialektikus olvasatnak vagy az odaértett szerző megjelenése helyének is, mely a jellegének köszönhetően egyszerre képes a mítoszok és ebből következően a világ mágikusságának komolyan vételére és bagatellizálására.

Az értekezés tárgyában megjelent publikációk

Mikroregény, nagybögővel (Csehov prózájáról) In: Nagyvilág, 2008/6. 580-603.

Mythological forms in Conrad Ferdinand Meyer's "Die Richterin" In: 7th International Conference of PhD Students, University of Miskolc, Miskolc, 2010, 25-30.

Alchemical reading of "One Hundred Years of Solitude" In: 7th International Conference of PhD Students, University of Miskolc, Miskolc, 2010, 31-36.

Ismét, ugyanaz, újra – Az ismétlés és az identitáskeresés összefüggései Csehov prózájában In: Közelítések – Közvetítések. Anton Pavlovics Csehov, szerk.: Regéczi Ildikó, Didakt Kiadó, Debrecen, 2011, 50-70.

Anselmus, Aureliano és a Bölcsek köve – Az arany virágcserep és a Száz év magány alkímiai kontextusban In: Alföld, 2012/2. 93-110.

Egyéb publikációk

Korszakok kísértése, kísértések krónikása (Mihail Bulgakov: Acéltorok – recenzió) In: Élet és Irodalom, LI. évfolyam 48. szám (2007.11.30.)